

**Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Факультет менеджменту, адміністрування та права
Кафедра ЮНЕСКО «Філософія людського
спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін**

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ ТА ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО

**Методичні вказівки
для самостійного вивчення дисципліни для здобувачів першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми здобуття
освіти для усіх спеціальностей**

**Харків
2025**

Міністерство освіти і науки України

ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет менеджменту, адміністрування та права
Кафедра ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-
гуманітарних дисциплін

**ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ ТА ГРОМАДЯНСЬКЕ
СУСПІЛЬСТВО**

Методичні вказівки
для самостійного вивчення дисципліни для здобувачів першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми здобуття освіти
для усіх спеціальностей

Затверджено
рішенням науково-
методичної комісії
факультету МАП
Протокол №6 від 18.02.2025

Харків
2025

УДК 94(477):340.15(477):323.2](072)

I-90

Схвалено

На засіданні кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та
соціально-гуманітарних дисциплін
Протокол № 6 від 3 лютого 2025 р.

Рецензенти:

Куделко С.М., кандидат історичних наук, професор кафедри історіографії,
джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін ХНУ імені В.Н.
Каразіна;

Бондар Н.О., кандидат історичних наук, доцент кафедри ЮНЕСКО
«Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін
ДБТУ.

I-90 Історія української державності та громадянське суспільство: метод.
вказівки для самостійного вивчення дисципліни для здобувачів першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти ден. та заоч. форми здобуття освіти для
усіх спеціальностей / Державний біотехнологічний університет; авт.- уклад.
С.В. Фролов.- Харків: [б.в.], 2025. – 23 с.

Методичні вказівки для самостійного вивчення дисципліни «Історія
української державності та громадянське суспільство» розроблено
відповідно до навчальної програми. Видання включає теми самостійних
занять, методичні вказівки, рекомендовану літературу та електронний
ресурс, питання для самоконтролю. Видання призначено здобувачам
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми
здобуття освіти для усіх спеціальностей.

УДК 94(477):340.15(477):323.2](072)

Відповідальний за випуск: Н.І. Моїсєєва, д-р екон. наук, проф.

© С. В. Фролов, 2025

© ДБТУ, 2025

Передмова

Самостійна робота студентів – одна з основних форм навчального процесу в сучасній вищій школі, головний засіб опанування програмного матеріалу і практичних умінь. У структурі навчального процесу вона здійснюється, з одного боку, поза межами аудиторних занять, коли студент в основному індивідуально оволодіває знаннями, спираючись при цьому на певні вказівки та поради викладачів. З іншого боку, самостійна робота – це систематична, цілеспрямована праця студента, що здійснюється під час аудиторних занять, на яких він слухає, засвоює, конспектує лекції, бере участь у семінарських заняттях тощо.

Самостійна робота студентів над курсом «Історія української державності та громадянське суспільство», визначеним програмою підготовки спеціалістів вищої кваліфікації, набуває пріоритетного значення в навчальному процесі. У зв'язку з просуванням сучасних технологій навчання, відбувається активна переорієнтація зі звичайного інформування студентів, запам'ятовування ними значного обсягу інформації на всебічний розвиток особистості, самостійне здобуття знань, набуття певного досвіду індивідуальної науково-творчої роботи тощо. Саме самостійна робота дає можливість реалізувати найголовніші завдання індивідуальної роботи при вивченні курсу. Добитися міцного засвоєння студентом програмного матеріалу, глибокого знання найважливіших історичних джерел, уміння знаходити й аналізувати відповідну навчальну та наукову літературу, виділяти найголовніше, робити правильні висновки й узагальнення, формувати власний погляд на проблеми.

Для того щоб вивчити курс «Історія української державності та громадянське суспільство», скласти іспит, студент повинен оволодіти методикою індивідуальної роботи, тобто навчитися самостійно вирішувати чимало питань, які постають перед ним. Правильна організація самостійної роботи дає можливість розширити і систематизувати свої знання, вчить раціонально використовувати вільний час, самостійно контролювати й оцінювати індивідуальну працю, підвищує результативність засвоєння знань. Особливо важливою є самостійна робота для студентів-заочників, які не мають можливості у повному обсязі слухати курс лекцій і брати участь у семінарських заняттях внаслідок обмеженості часу на сесіях. Ефективна самостійна робота можлива лише за умови відповідного інформаційно-методичного забезпечення навчання, тобто підготовлених методичних рекомендацій, списків джерел та літератури, тематики семінарів, рефератів, а також уміння – уміння викладачів правильно визначити обсяг і структуру змісту навчального матеріалу, який виноситься на самостійне опрацювання, організувати індивідуальну діяльність студентів. Процес, спрямований на вивчення курсу «Історія української державності та громадянське

суспільство», передбачає різні форми самостійної роботи (засвоєння, конспектування й опрацювання лекційного матеріалу, роботу з документальними історичними джерелами та літературою, індивідуальне написання реферату, підготовку до семінару, іспиту тощо).

Складовою самостійної роботи студентів над курсом «Історія української державності та громадянське суспільство» є написання реферату. У процесі підготовки до семінарського заняття використовують реферат у формі письмового оформлення доповіді на конкретну тему. Реферат – це спроба розібратися в тій чи іншій проблемі глибше, можливість самостійно подивитись на історичні події, явища, процеси, з'ясувати те, що раніше залишалося непоміченим. Водночас підготовка реферату дає змогу студентові впевненіше орієнтуватися в джерелах та літературі з обраної теми, створює умови для комплексного використання навичок роботи з літературою, розвиває аналітичне, самостійне мислення, вчить логічно й аргументовано висловлювати письмово свою думку тощо. Починаючи роботу, студенту насамперед необхідно чітко сформулювати тему, продумати, які питання та в якій послідовності треба розкрити.

Важливу роль у написанні реферату відіграє правильна його побудова, тобто збереження належних пропорцій між окремими частинами роботи. У вступі необхідно обґрунтувати вибір теми – вказати, чому нині виникає необхідність у вивченні та висвітленні цієї проблеми, визначити завдання, яке автор прагне розв'язати. В основній частині реферату формулюється головний зміст тексту. Виклад матеріалу має бути логічним, послідовним, без повторів, зайвої констатації загальновідомих фактів. Головну увагу слід зосередити на пошуку належних аргументів для розкриття поставленої проблеми. Вони можуть бути підкріплені посиланнями на джерела чи результати досліджень учених. За необхідності студент може процитувати якийсь важливий фрагмент документа, обов'язково подавши його в лапках і точно вказавши в посиланні джерело, з якого взята цитата.

У висновках студенту необхідно сформулювати основні підсумки, обґрунтувати, що дала робота над цією темою, повідомити, до яких висновків прийшов автор. Висновки мають бути лаконічними, конкретними, логічними, зрозумілими. Слід враховувати, що тут же повинен бути зв'язок історичного матеріалу із сучасністю. У кінці реферату необхідно скласти список джерел і літератури, використаних у роботі. Рекомендується подавати реферат, текст якого набраний на комп'ютері й відтворений на принтері (з одного боку аркуша). Реферат також може бути надрукований машинописним способом. Якщо реферат подається в рукописному варіанті, він має бути написаний без помарок, акуратним, чітким і розбірливим почерком. На титульній сторінці вказують назву ВНЗ, факультет, курс, групу, прізвище, ім'я та по-батькові студента, тему роботи, прізвище та ініціали викладача, під керівництвом, якого виконана робота. На наступній сторінці

розміщують план реферату. Всі наступні аркуші необхідно пронумерувати. Орієнтований обсяг реферату може становити до 15 сторінок рукописного тексту або до 10 сторінок друкованого тексту.

Самостійна робота № 1 Феномен української історії.

Тема: Феномен української історії.

Мета вивчення: одержати знання щодо загальних концепцій розвитку Історії української державності та громадянського суспільства.

Література

Основна

1. Бойко О.Д. Історія України: посібник / О.Д. Бойко. - 2-е вид., доп. -К.: Академвидав, 2003. - 650 с. - (Альма - матер).
2. Довідник з історії України : А-Я: посібник для серед, загальноосв. навч. закладів / За заг. ред.: І. Підкови, Р. Шуста. - 2-ге вид., доопр. і доповн. - К:Генеза, 2001.-1136 с.
3. Історія України: Курс лекцій: у 2 кн. Кн. I - від найдавніших часів до кінця ХІХ ст. / Мельник Л.Г., Гуржій О.І., Демченко М.В. та ін. - К.: Либідь, 1991.-576 с.
4. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів і до 21 ст.: навч. посібник / Мін-во освіти і науки. Одеська національна юридична академія. - Х.: Одіссей, 2001.-480 с
5. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посібник / Б.Д. Лановик, М.В. Лазарович. - К.: Знання. - Прес, 2001. - 698 с
6. Новітня історія України (1990-2000 Підручник/А.Г. Слюсаренко, В.І. Гусєв, В.М. Литвин та ін. - 2-ге вид., переробл. і доповн. - К.: Вища пік., 2002. - 719с. (Предплатне вид.).
7. Олійник М. Історія України: Навч. посібник / М. Олійник, І. Ткачук. - Львів: Новий Світ. - 2000, 2007. - 264 с

Додаткова

1. Довідник з історії України: А-Я / За заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. -2-е вид., допрац. і доп. - К.: Генеза, 2001. - 1135с. - (Десятій річниці незалежності України присвячується).
2. Ілюстрована енциклопедія історії України (від найдавнішого часу до кінця ХVІІІ ст.): / Авт. тексту О. Кучерук. - К: Спалах ЛТД, 1998. -216 с: іл..
3. 100 найдавніших українців / Авт. статей: М. Гнатюк, Л. Громовенко, Л. Семака та ін. -М.; К.: Вече; Орфей, 2001. - 584 с - (100 найвідоміших).
4. Українська минувшина: Ілюстриований етнографічний довідник / А.П. Пономарьов, Л.Ф. Артюх, Т.В. Косміна та ін. - К.: Либідь, 1993. - 256 с: іл.
5. Бунятян К.П. Давнє населення України: Навч. посібник - К.: Либідь. - 228 с.
6. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посібник / Б.Д. Лановик, М.В. Лазарович. - К.: Знання. - Прес, 2001. - 698 с

Завдання: підготувати реферат, обравши одну з наступних тем:

1. Предмет, методи, принципи і функції історії української державності.
2. Періодизація, історіографія, джерела історії української державності.
3. Основні риси громадянського суспільства.
4. Найвидатніші українські історики.
5. Походження слова «Україна»

Форма контролю: реферат.

Самостійна робота №2 Доісторичний період в історії України

Тема: Доісторичний період в історії України.

Мета: висвітлити причини та характер еволюції людського суспільства, етапи історичного розвитку давніх культур на теренах України.

Література

Основна

1. Бойко О.Д. Історія України: посібник / О.Д. Бойко. - 2-е вид., доп. -К.: Академвидав, 2003. - 650 с. - (Альма - матер).
2. Довідник з історії України : А-Я: посібник для серед, загальноосв. навч. закладів / За заг. ред.: І. Підкови, Р. Шуста. - 2-ге вид., доопр. і доповн. - К:Генеза,2001.-1136с.
3. Історія України: Курс лекцій: у 2 кн. Кн. I - від найдавніших часів до кінця XIX ст. / Мельник Л.Г., Гуржій О.І., Демченко М.В. та ін. - К.: Либідь, 1991.-576 с.
4. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів і до 21 ст.: навч. посібник / Мін-во освіти і науки. Одеська національна юридична академія. - Х.: Одіссей, 2001. - 480 с
5. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посібник / Б.Д. Лановик, М.В. Лазарович. - К.: Знання. - Прес, 2001. - 698 с
6. Новітня історія України (1990-2000 Підручник/А.Г. Слюсаренко, В.І. Гусев, В.М. Литвин та ін. - 2-ге вид., переробл. і доповн. - К.: Вища шк., 2002. - 719с. (Предплатне вид.).
7. Олійник М. Історія України: Навч. посібник / М. Олійник, І. Ткачук. - Львів: Новий Світ. - 2000, 2007. - 264 с

Додаткова

1. Довідник з історії України: А-Я / За заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. -2-е вид., допрац. і доп. - К.: Генеза, 2001. - 1135с. - (Десятій річниці незалежності України присвячується).
2. Ілюстрована енциклопедія історії України (від найдавнішого часу до кінця XVIII ст.): / Авт. тексту О. Кучерук. - К: Спалах ЛТД, 1998. - 216 с: іл..
3. 100 найдавніших українців / Авт. статей: М. Гнатюк, Л. Громовенко, Л. Семака та ін. -М.; К.: Вече; Орфей, 2001. - 584 с - (100 найвідоміших).
4. Українська минувшина: Ілюстриований етнографічний довідник / А.П. Пономарьов, Л.Ф. Артюх, Т.В. Косміна та ін. - К.: Либідь, 1993. - 256 с:

іл.

5. Бунятян К.П. Давнє населення України: Навч. посібник - К.: Либідь. - 228 с.

6. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посібник / Б.Д. Лановик, М.В. Лазарович. - К.: Знання. - Прес, 2001. - 698 с.

Хід самостійної роботи. Завдання:

підготувати доповідь, обравши одну з наступних тем:

1. Перші згадки про існування людини на території України.
2. Доба міді на території України. Трипільська культура.
3. Історичний та культурний розвиток неслов'янських народів доби раннього заліза та території України: киммерійці, скіфи, сармати, готи, гуни, греки.
4. Слов'янський етногенез.
5. Зародження державності у східних слов'ян.
6. Соціально-економічний і політичний розвиток східних слов'ян. Епоха «військової демократії».
7. Язичництво і міфологія у східних слов'ян.

Форма контролю: доповідь.

Самостійна робота №3. Україна - Русь (IX ст. - перша половина XIV ст.)

Тема: Україна - Русь (IX ст. - перша половина XIV ст.)

Мета вивчення: проаналізувати особливості виникнення та розвитку Давньоруської держави, головні риси суспільного устрою та способу життя населення, висвітлити історичне значення Київської Русі.

Проаналізувати причини занепаду Київської Русі та в період існування Галицько-Волинської держави.

Література

Основна

1. Бойко О.Д. Історія України: посібник / О.Д. Бойко. - 2-е вид., доп. -К.: Академвидав, 2003. - 650 с. - (Альма - матер).

2. Довідник з історії України : А-Я: посібник для серед, загальноосв. навч. закладів / За заг. ред.: І. Підкови, Р. Шуста. - 2-ге вид., доопр. і доповн. - К:Генеза, 2001.-1136 с.

3. Історія України: Курс лекцій: у 2 кн. Кн. I - від найдавніших часів до кінця XIX ст. / Мельник Л.Г., Гуржій О.І., Демченко М.В. та 1н. - К.: Либідь, 1991.-576 с.

4. Бойко О.Д. Історія України: посібник / О.Д. Бойко. - 2-е вид., доп. -К.: Академвидав, 2003. - 650 с. - (Альма - матер).

5. Довідник з історії України : А-Я: посібник для серед, загальноосв. навч. закладів / За заг. ред.: І. Підкови, Р. Шуста. - 2-ге вид., доопр. і доповн. - К:Генеза, 2001.-1136 с.

6. Історія України: Курс лекцій: у 2 кн. Кн. I - від найдавніших часів до кінця XIX ст. / Мельник Л.Г., Гуржій О.І., Демченко М.В. та ін. - К.: Либідь, 1991.-576 с.

7. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів і до 21 ст.: навч. посібник / Мін-во освіти і науки. Одеська національна юридична академія. - Х.: Одіссей, 2001. - 480 с

5. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посібник / Б.Д. Лановик, М.В. Лазарович. - К.: Знання. - Прес, 2001. - 698 с

6. Новітня історія України (1990-2000 Підручник/А.Г. Слюсаренко, В.І. Гусев, В.М. Литвин та ін. - 2-ге вид., переробл. і доповн. - К.: Вища пік., 2002. - 719с. (Предплатне вид.).

7. Олійник М. Історія України: Навч. посібник / М. Олійник, І. Ткачук. - Львів: Новий Світ. - 2000, 2007. - 264 с

Додаткова

1. Довідник з історії України: А-Я / За заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. -2-е вид., допрац. і доп. - К.: Генеза, 2001. - 1135с. - (Десятій річниці незалежності України присвячується).

2. Ілюстрована енциклопедія історії України (від найдавнішого часу до кінця XVIII ст.): / Авт. тексту О. Кучерук. - К: Спалах ЛТД, 1998. - 216 с: іл..

3. 100 найдавніших українців / Авт. статей: М. Гнатюк, Л. Громовенко, Л. Семака та ін. -М.; К.: Вече; Орфей, 2001. - 584 с. - (100 найвідоміших).

4. Українська минувшина: Ілюстриований етнографічний довідник / А.П. Пономарьов, Л.Ф. Артюх, Т.В. Косміна та ін. - К.: Либідь, 1993. - 256 с: іл.

5. Бунятян К.П. Давнє населення України: Навч. посібник - К.: Либідь. - 228 с.

6. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посібник / Б.Д. Лановик, М.В. Лазарович. - К.: Знання. - Прес, 2001. - 698 с

Хід самостійної роботи. Завдання:

підготувати доповідь, обравши одну з наступних тем:

1. Походження термінів «Русь», «Руська земля».

2. Нормани на Русі.

3. Громадянська війна в Галицько-Волинській державі в першій половині XII ст.

4. Західна політика Галицько-Волинської держави.

5. Унія між православною та католицькою церквою в середині XIII ст.: легенда та дійсність.

6. Галицько-Волинський літопис - пам'ятник політичної думки України XIII ст.

Форма контролю: доповідь.

Самостійна робота №4. Литовсько-польська доба української історії (II половина XIV ст. - перша половина XVII ст.)

Тема: Литовсько-польська доба української історії (II половина XIV ст. - перша половина XVII ст.)

Мета охарактеризувати становище України у складі Великого князівства Литовського; проаналізувати, які наслідки для українських земель мав їх перехід під владу Речі Посполитої

Література

Основна

1. Бойко О.Д. Історія України: посібник / О.Д. Бойко. - 2-е вид., доп. -К.: Академвидав, 2003. - 650 с. - (Альма - матер).
2. Довідник з історії України : А-Я: посібник для серед, загальноосв. навч. закладів / За заг. ред.: І. Підкови, Р. Шуста. - 2-ге вид., доопр. і доповн. - К: Генеза, 2001. - 1136 с.
3. Історія України: Курс лекцій: у 2 кн. Кн. I - від найдавніших часів до кінця XIX ст. / Мельник Л.Г., Гуржій О.І., Демченко М.В. та ін. - К.: Либідь, 1991.-576 с.
4. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів і до 21 ст.: навч. посібник / Мін-во освіти і науки. Одеська національна юридична академія. - Х.: Одісей, 2001. - 480 с
5. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посібник / Б.Д. Лановик, М.В.
6. Лазарович. - К.: Знання. - Прес, 2001. - 698 с
7. Новітня історія України (1990-2000 Підручник/А.Г. Слюсаренко, В.І. Гусев, В.М. Литвин та ін. - 2-ге вид., переробл. і доповн. - К.: Вища шк., 2002. - 719с. (Предплатне вид.).
8. Олійник М. Історія України: Навч. посібник / М. Олійник, І. Ткачук. - Львів: Новий Світ. - 2000, 2007. - 264 с

Додаткова

1. Довідник з історії України: А-Я / За заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. -2-е вид., допрац. і доп. - К.: Генеза, 2001. - 1135с. - (Десятій річниці незалежності України присвячується).

2. Ілюстрована енциклопедія історії України (від найдавнішого часу до кінця XVIII ст.): / Авт. тексту О. Кучерук. - К: Спалах ЛТД, 1998. - 216 с: іл..

3. 100 найдавніших українців / Авт. статей: М. Гнатюк, Л. Громовенко, Л. Семака та ін. -М.; К.: Вече; Орфей, 2001. - 584 с - (100 найвідоміших).

4. Українська минушина: Ілюстриований етнографічний довідник / А.П. Пономарьов, Л.Ф. Артюх, Т.В. Косміна та ін. - К.: Либідь, 1993. - 256 с:

іл.

5. Бунятян К.П. Давнє населення України: Навч. посібник - К.: Либідь. - 228 с

6. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посібник / Б.Д. Лановик, М.В. Лазарович. - К.: Знання. - Прес, 2001. - 698 с

Хід самостійної роботи. Завдання:

підготувати доповідь, обравши одну з наступних тем:

1. Польсько-литовська війна за українські землі в XIV ст.

2. Полемічна література кінця XVI - початку XVII ст. як пам'ятник політичної думки в Україні.

3. Брестська церковна унія: причини та наслідки

Форма контролю: доповідь.

Самостійна робота №5. Козацтво в історії України (II половина XV - XVIII ст.

Тема: Козацтво в історії України (II половина XV - XVIII ст.

Мета ознайомлення з процесом виникнення та еволюції українського козацтва, його головними функціями (в т.ч. державотворчою); визначення ролі козацтва в розвитку національно-визвольного руху кінця XVI - початку XVII ст.

Література

Основна

1. Бойко О.Д. Історія України: посібник / О.Д. Бойко. - 2-е вид., доп. -К.: Академвидав, 2003. - 650 с. - (Альма - матер).

2. Довідник з історії України : А-Я: посібник для серед, загальноосв. навч. закладів / За заг. ред.: І. Підкови, Р. Шуста. - 2-ге вид., доопр. і доповн. - К: Генеза, 2001.-1136 с.

3. Історія України: Курс лекцій: у 2 кн. Кн. I - від найдавніших часів до кінця XIX ст. / Мельник Л.Г., Гуржій О.І., Демченко М.В. та Ін. - К.: Либідь, 1991.-576 с

4. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів і до 21 ст.: навч. посібник / Мін-во освіти і науки. Одеська національна юридична академія. - Х.: Одіссей, 2001. - 480 с

5. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посібник / Б.Д. Лановик, М.В. Лазарович. - К.: Знання. - Прес, 2001. - 698 с

6. Новітня історія України (1990-2000 Підручник/А.Г. Слюсаренко, В.І. Гусев, В.М. Литвин та ін. - 2-ге вид., переробл. і доповн. - К.: Вища шк., 2002. - 719с. (Предплатне вид.).

7. Олійник М. Історія України: Навч. посібник / М. Олійник, І. Ткачук. - Львів: Новий Світ. - 2000, 2007. - 264 с

Додаткова

1. Довідник з історії України: А-Я / За заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. -2-е вид., допрац. і доп. - К.: Генеза, 2001. - 1135с. - (Десятій річниці незалежності України присвячується).
2. Ілюстрована енциклопедія історії України (від найдавнішого часу до кінця XVIII ст.): / Авт. тексту О. Кучерук. - К.: Спалах ЛТД, 1998. - 216 с: іл..
3. 100 найдавніших українців / Авт. статей: М. Гнатюк, Л. Громовенко, Л. Семака та ін. -М.; К.: Вече; Орфей, 2001. - 584 с - (100 найвідоміших).
4. Українська минувшина: Ілюстриований етнографічний довідник / А.П. Пономарьов, Л.Ф. Артюх, Т.В. Косміна та ін. - К.: Либідь, 1993. - 256 с: іл.
5. Бунятян К.П. Давнє населення України: Навч. посібник - К.: Либідь. - 228 с
6. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посібник / Б.Д. Лановик, М.В. Лазарович. - К.: Знання. - Прес, 2001. - 698 с

Хід самостійної роботи Завдання:

підготувати доповідь, обравши одну з наступних тем:

1. Козацтво - провідна соціально-політична сила України в першій половині XVII с
2. . Селянська війна (1648-1652 рр.) та її політичні наслідки.
3. . Причини погіршення геополітичного становища України в 1652-1653 рр.
4. . Визвольна війна українського народу і Слобожанщина.
5. Ліквідація Запорізької Січі.

Форма контролю: доповідь.

Самостійна робота № 6 Україна під впливом Російської та Австро-Угорської імперії на кінці XVIII ст. - початку XX ст.

Тема: Україна під впливом Російської та Австро-Угорської імперії на кінці XVIII ст. - початку XX ст.

Мета вивчення: зрозуміти особливості суспільно-політичного та економічного розвитку України у складі Австрійської та Російської імперій.

Література

Основна

1. Бойко О.Д. Історія України: посібник / О.Д. Бойко. - 2-е вид., доп. -К.: Академвидав, 2003. - 650 с. - (Альма - матер).
2. Довідник з історії України : А-Я: посібник для серед, загальноосв. навч. закладів / За заг. ред.: І. Підкови, Р. Шуста. - 2-ге вид., доопр. і доповн. - К.:Генеза, 2001.-1136 с.

3. Бойко О.Д. Історія України: посібник / О.Д. Бойко. - 2-е вид., доп. -К.: Академвидав, 2003. - 650 с. - (Альма - матер).
4. Довідник з історії України : А-Я: посібник для серед, загальноосв. навч. закладів / За заг. ред.: І. Підкови, Р. Шуста. - 2-ге вид., доопр. і доповн. - К.:Генеза, 2001.-1136 с.
5. Історія України: Курс лекцій: у 2 кн. Кн. I - від найдавніших часів до кінця ХІХ ст. / Мельник Л.Г., Гуржій О.І., Демченко М.В. та ін. - К.: Либідь, 1991.-576 с.
6. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів і до 21 ст.: навч. посібник / Мін-во освіти і науки. Одеська національна юридична академія. - Х.: Одіссей, 2001. - 480 с
5. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посібник / Б.Д. Лановик, М.В. Лазарович. - К.: Знання. - Прес, 2001. - 698 с
6. Новітня історія України (1990-2000 Підручник/А.Г. Слюсаренко, В.І. Гусев, В.М. Литвин та ін. - 2-ге вид., переробл. і доповн. - К.: Вища пік., 2002. - 719с. (Предплатне вид.).
7. Олійник М. Історія України: Навч. посібник / М. Олійник, І. Ткачук. - Львів: Новий Світ. - 2000, 2007. - 264 с

Додаткова

1. Довідник з історії України: А-Я / За заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. -2-е вид., допрац. і доп. - К.: Генеза, 2001. - 1135с. - (Десятій річниці незалежності України присвячується).
2. Ілюстрована енциклопедія історії України (від найдавнішого часу до кінця ХVІІІ ст.): / Авт. тексту О. Кучерук. - К: Спалах ЛТД, 1998. - 216 с: іл..
3. 100 найдавніших українців / Авт. статей: М. Гнатюк, Л. Громовенко, Л. Семака та ін. -М.; К.: Вече; Орфей, 2001. - 584 с - (100 найвідоміших).
4. Українська минувшина: Ілюстриований етнографічний довідник / А.П. Пономарьов, Л.Ф. Артюх, Т.В. Косміна та ін. - К.: Либідь, 1993. - 256 с: іл.
5. Бунятян К.П. Давнє населення України: Навч. посібник - К.: Либідь. - 228 с
6. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посібник / Б.Д. Лановик, М.В. Лазарович. - К.: Знання. - Прес, 2001. - 698 с

Завдання: підготувати реферат, обравши одну з наступних тем:

1. Політика русифікації на українських землях у ХVІІІ ст.
2. Загострення політичної ситуації на Правобережжі. Відновлення польсько-шляхетської влади.
3. Кирило-Мефодіївське товариство - перша підпільна політична організація в Україні.
4. Становлення українознавства в першій половині ХІХ ст.
5. «Історія Русів» - перша політична історія України.
6. Громадівський рух в Україні та його ідеологи.

7. Українська політична думка др. пол. XIX ст. М. Драгоманов.
8. Націонал-комуністичний рух в Україні та його реальний вплив.

Форма контролю: реферат.

Самостійна робота №7 Боротьба за відродження державності України (1917-1920 рр.)

Тема: Боротьба за відродження державності України (1917-1920 рр.)

Мета: висвітлити причини та характер боротьби за відродження державності (1917-1920 рр.)

Література

Основна

1. Бойко О.Д. Історія України: посібник / О.Д. Бойко. - 2-е вид., доп. - К.: Академвидав, 2003. - 650 с. - (Альма - матер).
2. Довідник з історії України : А-Я: посібник для серед, загальноосв. навч. закладів / За заг. ред.: І. Підкови, Р. Шуста. - 2-ге вид., доопр. і доповн. - К: Генеза, 2001. - 1136с.
3. Історія України: Курс лекцій: у 2 кн. Кн. I - від найдавніших часів до кінця XIX ст. / Мельник Л.Г., Гуржій О.І., Демченко М.В. та ін. - К.: Либідь, 1991. - 576 с.
4. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів і до 21 ст.: навч. посібник / Мін-во освіти і науки. Одеська національна юридична академія. - Х.: Одіссей, 2001. - 480 с
5. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посібник / Б.Д. Лановик, М.В. Лазарович. - К.: Знання. - Прес, 2001. - 698 с
6. Новітня історія України (1990-2000 Підручник/А.Г. Слюсаренко, В.І. Гусев, В.М. Литвин та ін. - 2-ге вид., переробл. і доповн. - К.: Вища пік., 2002. - 719с. (Предплатне вид.).
7. Олійник М. Історія України: Навч. посібник / М. Олійник, І. Ткачук. - Львів: Новий Світ. - 2000, 2007. - 264 с

Додаткова

1. Довідник з історії України: А-Я / За заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. - 2-е вид., допрац. і доп. - К.: Генеза, 2001. - 1135с. - (Десятій річниці незалежності України присвячується).
2. Ілюстрована енциклопедія історії України (від найдавнішого часу до кінця XVIII ст.): / Авт. тексту О. Кучерук. - К: Спалах ЛТД, 1998. - 216 с: іл..
3. 100 найдавніших українців / Авт. статей: М. Гнатюк, Л. Громовенко, Л. Семака та ін. - М.; К.: Вече; Орфей, 2001. - 584 с - (100 найвідоміших).
4. Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник / А.П. Пономарьов, Л.Ф. Артюх, Т.В. Косміна та ін. - К.: Либідь, 1993. - 256 с: іл.
5. Бунятян К.П. Давнє населення України: Навч. посібник - К.: Либідь.

- 228 с

6. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посібник / Б.Д. Лановик, М.В. Лазарович. - К.: Знання. - Прес, 2001. - 698 с

Хід самостійної роботи. Завдання:

підготувати доповідь, обравши одну з наступних тем:

1. Махновщина як барометр бездержавницької позиції селянських мас.
2. Політичний портрет С.В.Петлюри.
3. Перебіг польсько-українських відносин у 1918-1920 рр.
4. Українізація та українське національне відродження 20-х років
Форма контролю: доповідь.

Самостійна робота №8. Україна в умовах становлення комуністичного режиму

Тема: Україна в умовах становлення комуністичного режиму

Мета у чому полягала сутність непу і як він запроваджувався в Україні; визначити, коли і як відбулося утворення СРСР; зазначити, що таке «українізація» та які її наслідки.

Література

Основна

1. Бойко О.Д. Історія України: посібник / О.Д. Бойко. - 2-е вид., доп. - К.: Академвидав, 2003. - 650 с. - (Альма - матер).

2. Довідник з історії України : А-Я: посібник для серед, загальноосв. навч. закладів / За заг. ред.: І. Підкови, Р. Шуста. - 2-ге вид., доопр. і доповн. - К:Генеза, 2001.-1136 с.

3. Історія України: Курс лекцій: у 2 кн. Кн. I - від найдавніших часів до кінця ХІХ ст. / Мельник Л.Г., Гуржій О.І., Демченко М.В. та ін. - К.: Либідь, 1991.-576 с.

4. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів і до 21 ст.: навч. посібник / Мін-во освіти і науки. Одеська національна юридична академія. - Х.: Одісей, 2001. - 480 с

5. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посібник / Б.Д. Лановик, М.В. Лазарович. - К.: Знання. - Прес, 2001. - 698 с

6. Новітня історія України (1990-2000 Підручник/А.Г. Слюсаренко, В.І. Гусев, В.М. Литвин та ін. - 2-ге вид., переробл. і доповн. - К.: Вища шк., 2002. - 719с. (Предплатне вид.).

7. Олійник М. Історія України: Навч. посібник / М. Олійник, І. Ткачук. - Львів: Новий Світ. - 2000, 2007. - 264 с

Додаткова

1. Довідник з історії України: А-Я / За заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. -2-е вид., допрац. і доп. - К.: Генеза, 2001. - 1135с. - (Десятій річниці незалежності України присвячується).

2. Ілюстрована енциклопедія історії України (від найдавнішого часу до кінця XVIII ст.): / Авт. тексту О. Кучерук. - К: Спалах ЛТД, 1998. -216 с: іл..

3. 100 найдавніших українців / Авт. статей: М. Гнатюк, Л. Громовенко, Л. Семака та ін. -М.; К.: Вече; Орфей, 2001. - 584 с - (100 найвідоміших).

4. Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник / А.П. Пономарьов, Л.Ф. Артюх, Т.В. Косміна та ін. - К.: Либідь, 1993. - 256 с: іл.

5. Бунятян К.П. Давнє населення України: Навч. посібник - К.: Либідь. - 228 с

6. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посібник / Б.Д. Лановик, М.В. Лазаревич. - К.: Знання. - Прес, 2001. - 698 с

Хід самостійної роботи. Завдання:

підготувати доповідь, обравши одну з наступних тем:

1. Політика українізації.

2. Харків - столиця радянської України.

3. Українські землі в експансіоністських планах фашистської Німеччини.

4. «Радянізація» західноукраїнських земель та її наслідки.

Форма контролю: доповідь.

Самостійна робота №9. Україна у Другій світовій війні та першому повоєнному десятилітті.

Тема: Україна у Другій світовій війні та першому повоєнному десятилітті.

Мета проаналізувати початковий етап німецько-радянської війни і причини стратегічних поразок Червоної Армії; зазначити риси німецького окупаційного режиму.

Література

Основна

1. Бойко О.Д. Історія України: посібник / О.Д. Бойко. - 2-е вид., доп. -К.: Академвидав, 2003. - 650 с. - (Альма - матер).

2. Довідник з історії України : А-Я: посібник для серед, загальноосв. навч. закладів / За заг. ред.: І. Підкови, Р. Шуста. - 2-ге вид., доопр. і доповн. - К:Генеза, 2001.-1136 с.

3. Історія України: Курс лекцій: у 2 кн. Кн. I - від найдавніших часів до кінця XIX ст. / Мельник Л.Г., Гуржій О.І., Демченко М.В. та Ін. - К.: Либідь, 1991.-576 с.

4. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів і до 21 ст.: навч. посібник / Мін-во освіти і науки. Одеська національна юридична академія. - Х.: Одіссей, 2001. - 480 с

5. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посібник / Б.Д. Лановик, М.В. Лазаревич. - К.: Знання. - Прес, 2001. - 698 с

6. Новітня історія України (1990-2000 Підручник/А.Г. Слюсаренко, В.І. Гусев, В.М. Литвин та ін. - 2-ге вид., переробл. і доповн. - К.: Вища шк.,

2002. - 719с. (Предплатне вид.).

7. Олійник М. Історія України: Навч. посібник / М. Олійник, І. Ткачук. - Львів: Новий Світ. - 2000, 2007. - 264 с.

Додаткова

1. Довідник з історії України: А-Я / За заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. -2-е вид., допрац. і доп. - К.: Генеза, 2001. - 1135с. - (Десятій річниці незалежності України присвячується).

2. Ілюстрована енциклопедія історії України (від найдавнішого часу до кінця XVIII ст.): / Авт. тексту О. Кучерук. - К: Спалах ЛТД, 1998. -216 с: іл..

3. 100 найдавніших українців / Авт. статей: М. Гнатюк, Л. Громовенко, Л. Семака та ін. -М.; К.: Вече; Орфей, 2001. - 584 с - (100 найвідоміших).

4. Українська минувшина: Ілюстриований етнографічний довідник / А.П. Пономарьов, Л.Ф. Артюх, Т.В. Косміна та ін. - К.: Либідь, 1993. - 256 с: іл.

5. Бунятян К.П. Давнє населення України: Навч. посібник - К.: Либідь. - 228 с.

6. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посібник / Б.Д. Лановик, М.В. Лазарович. - К.: Знання. - Прес, 2001. - 698 с

Хід самостійної роботи. Завдання:

підготувати доповідь, обравши одну з наступних тем:

1. Українські землі в експансіоністських планах фашистської Німеччини.

2. «Радянізація» західноукраїнських земель та її наслідки.

3. Харківщина в роки Великої Вітчизняної війни.

4. Антигітлерівська коаліція: союз заради перемоги.

5. Проблема колабораціонізму під час Другої світової війни.

6. Війна втрачених надій: український націоналізм у Другій світовій війні.

7. Ціна перемоги: втрати українців за часи Другої світової війни.

Форма контролю: доповідь.

Самостійна робота №10. Україна у 60-80-ті роки ХХ ст.

Тема: Україна у 60-80-ті роки ХХ ст.

Мета ознайомлення з умовами розвитку України у 60-80 роки ХХ ст.

Література

Основна

1. Бойко О.Д. Історія України: посібник / О.Д. Бойко. - 2-е вид., доп. -К.: Академвидав, 2003. - 650 с. - (Альма - матер).

2. Довідник з історії України : А-Я: посібник для серед, загальноосв.

навч. закладів / За заг. ред.: І. Підкови, Р. Шуста. - 2-ге вид., доопр. і доповн. - К.: Генеза, 2001.-1136 с.

3. Історія України: Курс лекцій: у 2 кн. Кн. I - від найдавніших часів до кінця XIX ст. / Мельник Л.Г., Гуржій О.І., Демченко М.В. та Ін. - К.: Либідь, 1991.-576 с.

4. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів і до 21 ст.: навч. посібник / Мін-во освіти і науки. Одеська національна юридична академія. - Х.: Одіссей, 2001. - 480 с

5. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посібник / Б.Д. Лановик, М.В. Назарович. - К.: Знання. - Прес, 2001. - 698 с.

6. Новітня історія України (1990-2000) Підручник/А.Г. Слюсаренко, В.І. Гусев, В.М. Литвин та ін. - 2-ге вид., переробл. і доповн. - К.: Вища пік..., 2002. - 719с. (Предплатне вид.).

7. Олійник М. Історія України: Навч. посібник / М. Олійник, І. Ткачук. - Львів: Новий Світ. - 2000, 2007. - 264 с

Додаткова

1. Довідник з історії України: А-Я / За заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. -2-е вид., допрац. і доп. - К.: Генеза, 2001. - 1135с. - (Десятій річниці незалежності України присвячується).

2. Ілюстрована енциклопедія історії України (від найдавнішого часу до кінця XVIII ст.): / Авт. тексту О. Кучерук. - К.: Спалах ЛТД, 1998. - 216 с: іл..

3. 100 найдавніших українців / Авт. статей: М. Гнатюк, Л. Громовенко, Л. Семака та ін. -М.; К.: Вече; Орфей, 2001. - 584 с - (100 найвідоміших).

4. Українська минувшина: Ілюстриований етнографічний довідник / А.П. Пономарьов, Л.Ф. Артюх, Т.В. Косміна та ін. - К.: Либідь, 1993. - 256 с: іл.

5. Бунятян К.П. Давнє населення України: Навч. посібник - К.: Либідь. - 228 с.

6. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посібник / Б.Д. Лановик, М.В. Лазарович. - К.: Знання. - Прес, 2001. - 698 с

Хід самостійної роботи. Завдання: підготувати доповідь, обравши одну з наступних тем: 1. Україна в період лібералізації суспільного життя 2. Соціально-економічний розвиток України в умовах кризи тоталітарної системи.

3. Течія «Шестидесятників»

4. Соціально-політичний розвиток України в 70-80-ті роки.

Форма контролю: доповідь.

Самостійна робота №11. Розвиток незалежності України.

Тема: Розвиток незалежності України.

Мета ознайомлення з процесом розвитку незалежної України.

Література

Основна

1. Бойко О.Д. Історія України: посібник / О.Д. Бойко. - 2-е вид., доп. - К.: Академвидав, 2003.-650с- (Альма - матер).
2. Довідник з історії України : А-Я: посібник для серед, загальноосв. навч. закладів / За заг. ред.: І. Підкови, Р. Шуста. - 2-ге вид., доопр. і доповн. - К: Генеза, 2001.-1136 с
3. Історія України: Курс лекцій: у 2 кн. Кн. I - від найдавніших часів до кінця XIX ст. / Мельник Л.Г., Гуржій О.І., Демченко М.В. та Ін. - К.: Либідь, 1991.-576 с
4. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів і до 21 ст.: навч. посібник / Мін-во освіти і науки. Одеська національна юридична академія. - Х.: Одіссей, 2001. - 480 с
5. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посібник / Б.Д. Лановик, М.В. Лазаревич. - К.: Знання. - Прес, 2001. - 698 с
6. Новітня історія України (1990-2000 Підручник/А.Г. Слюсаренко, В.І. Гусев, В.М. Литвин та ін. - 2-ге вид., переробл. і доповн. - К.: Вища пік., 2002. - 719с. (Предплатне вид.).
7. Олійник М. Історія України: Навч. посібник / М. Олійник, І. Ткачук. - Львів: Новий Світ. - 2000, 2007. - 264 с

Додаткова

1. Довідник з історії України: А-Я / За заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. -2-е вид., допрац. і доп. - К.: Генеза, 2001. - 1135с. - (Десятій річниці незалежності України присвячується).
2. Ілюстрована енциклопедія історії України (від найдавнішого часу до кінця XVIII ст.): / Авт. тексту О. Кучерук. - К: Спалах ЛТД, 1998. - 216 с: іл..
3. 100 найдавніших українців / Авт. статей: М. Гнатюк, Л. Громовенко, Л. Семака та ін. -М.; К.: Вече; Орфей, 2001. - 584 с - (100 найвідоміших).
4. Українська минувшина: Ілюстриований етнографічний довідник / А.П. Пономарьов, Л.Ф. Артюх, Т.В. Косміна та ін. - К.: Либідь, 1993. - 256 с: іл.
5. Бунятян К.П. Давнє населення України: Навч. посібник - К.: Либідь. - 228 с
6. Лановик Б.Д. Історія України: Навч. посібник / Б.Д. Лановик, М.В. Лазаревич. - К.: Знання. - Прес, 2001. - 698 с

Хід самостійної роботи. Завдання:

підготувати доповідь, обравши одну з наступних тем:

1. Державний устрій сучасної України.
2. Прийняття нової Конституції.
3. Україна і СНД :проблеми, підходи та перспективи.
4. Українсько-російські відносини на сучасному етапі.
5. Міжнаціональні відносини в Україні.
6. Релігійні відносини в Україні.

Рекомендована література

Основна література:

1. Бойко О.Д. Історія України: Посібник. Київ: Академвидав, 2004. 656 с.
2. Борисенко В.Й. Курс української історії: З найдавніших часів до ХХ століття: Навч. посібник для студ. вузів. – 2-е вид. Київ: Либідь, 1998. 615 с.
3. Борисова О.В., Климов А.О. Історія української державності: підручник у 2-х т. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018 с.
4. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації ХІХ – ХХ століття. Київ: Генеза, 1996. 360 с.
5. Іванов В.М. Історія держави і права України: Навчальний посібник. Київ: МАУП, 2007. 552 с.
6. Історія держави і права України. Підручник. У 2- х т. / За ред. В.Я. Тація, А.Й. Рогожина, В.Д. Тангаренка. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003.Т. 1. 653 с.
7. Історія держави і права України. Підручник. У 2- х т. / За ред. В.Я. Тація, А.Й. Рогожина, В.Д. Тангаренка. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003.Т. 2. 578 с.
8. Історія державності України / За ред. О. М. Бандурки. Харків: «Одіссей», 2004. 608 с.
9. Історія України: нове бачення: навч. посіб. / Під ред. В. А. Смолія. – 2-ге вид., допов. й перероб. Київ: Альтернативи, 2000. 463 с.
10. Малик Я., Вол Б., Чуприна В. Історія української державності. Львів: Вид-во Львів: Світ, 1995. 247 с.
11. Новітня історія України (1900 – 2000 рр.): Підручник / А.Г. Слюсаренко, В.Г. Гусев, В.Г. Дрожжин та ін. Київ: Вища школа, 2000. 663 с.
12. Салтовський О. Концепції української державності в історії вітчизняної політичної думки (від витоків до початку ХХ сторіччя). Київ: Вид. ПАРАПАН, 2002. 396 с.

Допоміжна література:

1. Акт проголошення незалежності України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/site/postanova/akt_nz.htm
2. Винниченко В. Відродження нації: У 3-х т. – Київ: Вид-во політичної літератури України, 1990. Т.1. 318 с.
3. Винниченко В. Відродження нації: У 3-х т. – Київ: Вид-во політичної літератури України, 1990. Т.2. 328 с.
4. Винниченко В. Відродження нації: У 3-х т. – Київ: Вид-во політичної літератури України, 1990. Т.3. 542 с.
5. Галицько-Волинський літопис. Дослідження. Текст. Коментар / За ред. М.Ф. Котляра. – К.: Наукова думка, 2002. – 400 с.

6. Декларація про державний суверенітет України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/55-12>
7. Історія держави і права України. Хрестоматія. Київ: Юрінком Інтер, 1996. 656 с.
8. Історія України: Хрестоматія / упоряди. О. І. Путро . Київ: ДАКККіМ, 2002. 258 с.
9. Конституція України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
10. Літопис руський / Пер. з давньорус. Л.Є. Махновця; Відп. ред. О.В. Мишанич. Київ: Дніпро, 1989. 591 с.
11. Україна в ХХ ст.: Збірник документів і матеріалів (1900 – 1939) / Упор. Слюсаренко А.Г., Буравчиков А.О., Миронець А.І. та ін. Київ: Генеза, 1997. 148 с.
12. Українська Центральна Рада. Документи і матеріали: у 2 т / упорядн. В.Ф. Верстюк та ін. Київ: Наукова думка, 1996. Т.1.590 с.
13. Хрестоматія з історії держави і права України: у 2 т. / За ред. В.Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 1997.Т.1. 520 с.
14. Хрестоматія з історії держави і права: навч. посібник / упоряд.: Чайковський А.С.(кер.) Копиленко О.Л., Кривоніс В.М. [та ін.]. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 656 с.

12 Електронні інформаційні ресурси

Інтернет-ресурси: <http://www.nbuv.gov.ua/> Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

www.nibu.kiev.ua/ Національна історична бібліотека України.
<http://ukrlibrary.com.ua> Онлайн-підручники з історії України.
<http://www.history.org.ua> Сайт Інституту історії України. Електронна бібліотека з історії

Навчальне видання

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ ТА ГРОМАДЯНСЬКЕ
СУСПІЛЬСТВО

Методичні вказівки для самостійного вивчення дисципліни

Автор-укладач

ФРОЛОВ Сергій Володимирович

Формат 60x84/16. Гарнітура Times New Roman
Папір для цифрового друку. Друк ризографічний.

Ум. друк. арк. ____

Наклад ____ пр.

Державний біотехнологічний університет
61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44